

БОШ

БЕОГРАДСКА
ОТВОРЕНА
ШКОЛА

NVO Udruženje građana

КОКОРО BOR

Овај пројекат финансира
Европска унија

**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**

ДИЈАЛОГ ПРОМЕНА
"НЕ ОКРЕЋИ ГЛАВУ"

ФИНАЛНА АНАЛИЗА „НЕ ОКРЕЋИ ГЛАВУ”

Аутори: Милојка Миливојевић и Мирјана Митровић
Удружење грађана „КОКОРО” - Бор

Бор, јун 2023.год.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА
И ДРУШТВЕНИ ДИЈАЛОГ

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

УНИВЕРЗИТЕТ
БЕОГРАДУ

OLOF PALME
INTERNATIONAL
CENTER

1

У В О Д

Насиље над женама је испољавање историјски неједнаких односа друштвене моћи између мушкараца и жена који су довели до дискриминације и доминације над женама од стране мушкараца и до спречавања пуног напретка жена. Насиље над женама је један од основних друштвених механизма којима се жене присиљавају да буду у подређеној позицији у односу на мушкарце. Насиље над женама је препрека у постизању једнакости, развитака и мира.

*Дефиниција насиља над женама по документима
Уједињених нација.*

Од почетка примене Закона о спречавању насиља у породици (јун 2017) бележи се стални тренд раста броја жена жртава насиља у Србији. Подаци (Полицијске управе, Центара за социјални рад и Правосуђа) указују на одржавање високе стопе родно заснованог насиља у породици и партнерским односима. У 2017. г. забележено је 29 убијених жена, 2018. г. 31 а Мрежа Жене против насиља за 6 месеци 2019. забележила је 10 убистава и једно самоубиство жене која је годинама трпела насиље од стране супруга. У истом периоду било је 6 покушаја фемцида у породично-партнерским односима, 2021. године 20 убијених жена.

Према подацима Поверенице за заштиту равноправности РС од почетка 2022. убијено је 13 жена, а број је вероватно и већи, али се и даље „не евидентирају узроци“. Такође, нема информација о томе колико жена је умрло од последица дугогодишњег трпљења насиља, а од почетка 2023. г. 18 жена и 2 девојчице (од 2 и 16 година). Број је вероватно и већи, али се и даље „не евидентирају узроци“.

И поред законских обавеза да се формира јединствени регистар од стране тужилаштва, **не постоји јединствена и јавно доступна база података о насиљу над женама**. Поред трауматичног личног искуства, жена, жртва насиља, најчешће има негативна искуства у сарадњи и поступању званичних институција којима се обраћа за помоћ.

Број убијених жена и подаци о броју пријављивања насиља надлежним институцијама, **указују на неадекватно поступање институција и пропусте у реаговању** (погрешној процени степена ризика, изрицању благих казни које су неефикасне и нису у складу са степеном ризика), а подаци Аутономног женског центра указују и на узрочно-последичну везу губитка поверења у институције и заштиту ако пријаве.

Поред системских, проблем представљају и патријархални обрасци и схватања родних улога. Породица и даље функционише по традиционалном моделу, а жена је често у подређеној улози, а насиље веома присутан образац понашања и третира се као приватна ствар. Родно засновано насиље је, поред неједнакости у моћи, последица и економске зависности жена, сиромаштва и незапослености. Недовољна или површна информисаност жена о правима на заштиту и безбедност резултат је да се жене не осећају безбедно и немају поверења у ефикасност постојећих мера заштите.

БОШ | БЕОГРАДСКА
ОТВОРЕНА
ШКОЛА

NVO Udruženje građana
KOKORO BOR

Овај пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

СТАЊЕ У БОРСКОМ ОКУГУ

За 6 месеци примене Закона о спречавању насиља у породици, у Борском округу 2017. регистровано је 387 насиља, **изречено 189 хитних мера**, док је у 2018. год. изречено 335 хитних мера, а у 2020. год. изречено је 268 хитних мера (ЛАП за родну равноправност Бора, Сл. Лист 30/2021) показатељи су тренда раста броја пријава насиља али и **потребе процене ефективности постојећих мера заштите жена**.

Са пандемијом корона вируса значајно је смањен број пријава насиља што не представља реално стање већ резултат околности и ограничења.

Много већи број жена и грађана не препознаје насиље и не пријављује због стигме средине. Чак и кад се на то одлуче често се суочавају са бројним баријерама доказивања, а због спорости система значајан број одустаје од процеса.

У Бору су **усвојене Стратегије, протоколи сарадње за заштиту од насиља**, формирана Група за координацију и сарадњу у Основном Јавном Тужилаштву у складу са Законом о спречавању насиља у породици, Локални Акциони план за родну равноправност за период 2021-2024.г. (Службени лист града Бора, бр.54/2020) и усклађен (Сл. лист града Бора, бр.30/2021) заснован на Националној Стратегији за унапређење положаја жена и родне равноправности у Р. Србији као једно од кључних развојних питања и доприноса унапређењу квалитета живота у Бору на достизању стандарда Европске уније и примене позитивног искуства.

У Бору је **формирана Комисија за родну равноправност** као стално тело Скупштине и Савет за родну равноправност састављен од грађана.

Опис пројекта и сврха истраживања

Пројекат „Не окрећи главу” покренут од стране УГ "КОКОРО"-Бор у пројекту “Не окрећи главу” у оквиру програма Дијалог промена којим координише Београдска отворена школа а финансира Европска унија, са циљем (општи) да допринесе одрживој пракси дијалога ОЦД са јавном влашћу у процесу доношења одлука у области поштовања људских права у Борском округу кроз спровођење Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и партнерским односима, Закона и ЛАП за родну равноправност у Бору.

С обзиром да у заједници и региону **не постоје Организације које се баве проблемима родно заснованог насиља** и породици и партнерским односима, Сигурна кућа, прихватилиште, организована психо социјална подршка, оснаживање и заштита жртва насиља, **пројекат доприноси подизању свести грађана у заједници о проблему и потребама рањивих група**. Омогућава информисање о позитивним нормама које се тичу поштовања људских права базираним на Националној стратегији за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и партнерским односима, Закону о родној равноправности, Локалној Стратегији соц. политике (у којој овај проблем фигурира као један од приоритета) и Локалном акционом плану родне равноправности.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА
И ДРУШТВЕНИ ДИЈАЛОГ

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

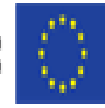

УНИВЕРЗИТЕТ
БЕОГРАДУ

OLOF PALME
INTERNATIONAL
CENTER

3

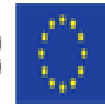
Специфични циљеви који се достижу пројектом су:

1. Мобилисани друштвени ресурси у заједници (институције, породицу, младе, ОЦД) кроз обуке и активно учешће у ширењу знања о ненасиљу и сарадњи на развоју подстицајног окружења за родну равноправност у Бору и
2. Унапређена међусекторска сарадња у заједници за приступ дијалогу и узајамном разумевању са јавном влашћу на доношењу одлука о унапређењу јавне политике у области људских права и промовисању ненасиља.

С обзиром да сви тимови институционалне подршке нису прошли едукацију за рад са жртвама родно заснованог насиља, пројектом су **грађени капацитети тимова професионалаца** на повећању знања, вештина и процедура примене у пракси - мреже сарадника/учесника у дијалогу кроз реализоване акредитоване тренинге:

- **"Насиље у породици и институционална заштита"** и професионално оснажени знањем, вештинама и процедурама за (примарну, секундарну и терцијалну превенцију), идентификовање насиља, процену степена угрожености, планирање интервенција, упознавање са надлежностима релевантних служби, на усвајању холистичког-мултидисциплинарног приступа и проактивног става у заштити од насиља у породици. Посебан фокус је на повећању осетљивости за препознавање предрасуда, механизмима контроле и стицању специфичних вештина за идентификовање, документовање, процену ризика, планирање заштите и сарадњу са релевантним службама;
- **"Организовање конференције случаја за заштиту од насиља у породици"** у циљу разумевања значаја мултисекторског планирања и реализације мера заштите жртава насиља; Вештине организовања конференције случаја (примену правила, поступака и процедура);
- **"Едукација тима за обуке младих као метод превенције партнерског насиља"** обуке вештинама групе младих на смањењу стопе насиља у интимним партнерским везама/односима и трајне промене насилног понашања. Развоја мреже обучених тимова и едукације младих као метод превенције партнерског насиља оспособљавањем за савремену примену превентивних програма, смањења стопе насиља у интимним партнерским односима - значајан иновативни вид подршке младима;
- **Обучено 20 младих вршњачких волонтера за организовање акција** који шире истине и промовишу ненасиље, информишу да препознају и сензибилишу за избор партнера којим је развијена мрежа волонтерске подршке променама у Бору у **приступу правди** против насиља у итимним партнерским везама младих као значајан фактор превенције насиља у **партнерским везама касније;**
- **Укључене групе грађана и прибављени релевантни аргументи за делотворан дијалог за јавну расправу ОЦД са локалном влашћу, доносиоцима одлука на покретању дијалога.**

На успостављању дијалога пошло се од дефинисаних циљева коригованим Локалним акционим планом родне равноправности у Бору којим је:

Општи циљ 1. Унапређење безбедности грађана града Бора са родног аспекта

Посебни циљ 1.1 „Унапређен ниво превенције и заштите жртава родно заснованог насиља“.

Мере 1.1.1 „Праћење појава родно заснованог насиља и стварање услова за заштиту жртава родно заснованог насиља“

Које се планирају достићи активностима:

A. 1.1 „Формирањем базе података о облицима насиља, по полу, користећи податке релевантних установа и невладиних организација“.

A.1.1.1.2 „Организовањем најмање једном годишње радионице или едукације о ненасилној комуникацији, проблемима у друштву и очувању породице као стуба здравог друштва, у више различитих старосних категорија за ђаке основних и средњих школа и студенте“.

A. 1.1.3 „Стварање услова за организовање бесплатне психолошке и правне помоћи за жртве насиља“.

A. 1.1.1.4 „Стварање услова за организацију рада СОС линије за жене и децу жртве насиља и прихватилишта за жртве породичног насиља на територији града Бора“.

За показатеље ефеката ЈАП дефинисани су:

- Функционисање система превенције и заштита жртава родно заснованог насиља,
- Анализа и праћење унапређења родне равноправности и
- Извештавање/ кориговање у одговору на потребе

Циљеви истраживања, активности

Циљ истраживања је прибављање релевантних аргумената за дијалог ОЦД са јавном влашћу у доношењу одлука на унапређењу јавне политике. Укључењем грађана и партиципација кроз испитивање и анализу ефеката примене постојећих мера заштите од насиља; Праћење и унапређење родне равноправност покретање превенције заштите жртава насиља.

Закључке након дијалога ОЦД и јавне власти на решавању проблема ставити на агенду доносилаца одлука/Скупштине - **предлог за израду програма превенције родно заснованог насиља и формирање стручног тма при Комисији за родну равноправност** за праћење Функционисања система превенције и заштите жртава родно заснованог насиља, Анализу и праћење унапређења родне равноправности, координацију система, анализу ефеката мера заштите и извештавање/кориговање у одговору на потребе.

МЕТОДОЛОГИЈА

За потребе овог пројекта примењена је квалитативна анализа података.

Од инструмената коришћене су:

Фокусиране групе (2) којима је обухваћено 30 грађана урбане и руралне средине, различите старосне доби, образовног и брачног статуса за добијање података о информисаности о родно заснованом насиљу, начину заштите и поверењу у институције.

Интервју „Лицем у лице“ са жртва насиља (8) са искуством институционалне подршке да се чују проблеми са којима су се као жртве суочавале у процесу проласка/остваривања подршке, као и њихова очекивања, досадашњи степен задовољења потребе и осећај сигурности али и слабостима, предлозима и препорукама за унапређење.

Интервју са 5 експерата - представника пружалаца подршке заштите жртва насиља - о ставовима и примерима добре праксе, предностима, слабостима, недостацима и тешкоћама са којима се суочавају у току пружања подршке али и потребама и предлозима за унапређење

Деск истраживање - прикупљањем и анализом података о ефектима примене Закона о спречавању насиља у породици и партнерским односима - евалуацији стања и ефеката постојећих мера заштите жена укључењем и периода усвојеног ЛАП.

Методe анализе података коришћене у истраживању

У оквиру пројекта спроведено је истраживање којим су :

- ✓ **Прикупљене информације од релевантних институција** (ПУ, ЦСР, Тужилаштва, Основног и прекршајног суда, Градске управе и здравства) о броју пријављених случајева насиља у 2021 и 2022. години, броју изречених хитних и продужених мера, кривичних и прекршајних у заштити од насиља и оптужних аката суду.
- ✓ **Укључени грађани и жртве насиља и прибављени релевантне аргументи за дијалог** са локалном влашћу (о информисаности грађана о насиљу, начину заштите, поверењу и доживљају сигурности; Проблемима са којима се суочавају жртве насиља са искуством институционалне подршке, очекивања, потребама, задовољства услугама, слабостима и препорука за унапређење и упореде са добијеним од представника институционалне подршке.
- ✓ **Прибављени ставови пружалаца заштите од насиља у породици** кључних представника система о предностима, слабостима, тешкоћама са којима се сусрећу у раду и препорукама за унапређење заштите и
- ✓ Испитани степен интересовања чланова Комисије и Савета за тему и могуће деловање на развоју подстицајног окружења ненасиља и родну равноправност и примени позитивних људских права.

Опис прикупљених података

У процесу прикупљања података упућени су захтеви релевантним институцијама за прибављање *информација од јавног значаја* са конкретним питањима (броја добијених пријава насиља полицијској управи, Центру за соц. рад, здравству, тужилаштву, покренуте кривичне и прекршајне пријаве, изречене хитне и продужене мере, судске и прекршајне санкције, број рецидива и дужина процесирања, ефектима ЛАП)... Сви одговори добијени су у планираном времену.

Израђени инструменти (форма за сагласност о *учешћу грађана у две фокусиране групе*, урбане и руралне средине, обезбеђена је анонимност и хетероген састав учесника по образовању, запослености, брачном стању, узрасту и искуства са насиљем), а повољност обезбеђена у сарадњи са локалним удружењима урбане и руралне средине.

Жртве су се укључивале добровољно након објаве на медијима, и преко познаника потписивањем сагласности уз обезбеђену анонимност и безбедност током интервјуа „Лицем у лице” .

Интервјуи *са пружаоцима подршке* реализовани су са делегираним представницима институција и добијеним сагласностима и контактима осим са полицијском управом чији је предложени представник најпре прихватио а потом одбио јер се не сматра компетентним и експертом те да исто и није у опису посла.

С обзиром да је у Бору формирана Комисија за родну равноправност као стално тело Скупштине и Савет за родну равноправност састављен од грађана *мотивација и компетентност верификованих чланова Комисије и Савета за тему* реализован је проценом могућег деловања кроз степен интересовања за тему, спремност за развој подстицајног окружења ненасиља и родне равноправности, едукације за тему на примени позитивних норми и едукацији у области теме.

Приказ главних налаза истраживања

Врсте пријава и мера	2021.год.	2022.год.	Напомена
Укупан број пријављених случајева насиља у породици ПУ	419	463	Полицијској управи
Број изречених хитних мера Полицијске управе	419	463	Податак указује да ПУ сваку пријаву процењује као насиље, да за сваку пријаву изриче Хитну меру (да ли се то између осталог ради и због дисциплинске

			одговорности службеника који прима пријаву и не жели да ризикује већ увек изриче хитних мера.
Број продужених хитних мера	278	351	У полицијској управи
Број хитних мера које су изречене више од једног пута (полицијске управе)	237	264	Податак указује на велики рецидив, број других мера заштите од насиља у односу на број рецидива је мали што указује на „лошу“ казнену политику или у старту погрешну процену приликом изрицања хитних мера
Број поднетих прекршајних пријава за кршење хитних мера	24	36	Од стране Полицијске управе
Број поднетих кривичних пријава од стране ОЈТ Основом суду	19	46	Мали број поднетих кривичних пријава у односу на број продужених хитних мера и у односу на број рецидива
Број одбачених пријава	4	12	ОЈТ
Број изречених мера упућивања на одвикавање од алкохола, опојних дрога ОЈТ	0	1	Податак који указује да тужилаштво не користи ову законску могућност, а број зависника од ПАС и алкохола у великом проценту су извршиоци насиља у породици .
Број поднетих тужби суду од стране ОЈТ за изрицање мера заштите од насиља у породици	0	0	Тужилаштво ово не препознаје као могућност у заштити од насиља
Број поднетих оптужних аката Основном суду од стране ОЈТ (за крив.дело насиље у породици)	12	23	Упућено Основном суду
Број тужби за изрицање мера заштите од насиља које је Основном суду поднео Центар за соц.рад	0	0	не користи или не препознаје ову своју обавезу у поступцима насиља у породици

Број изречених мера за заштиту од насиља у породици	6 (2 мере заштите од узнемиравања и 4 мере забране приближавања)	6 (све су мере забране приближавања)	Мере од Основног суда Бор по тужбама физичких лица
Прекршајни суд: Поднетих захтева за покретање прекршајног поступка због непоштовања Хитних мера за заштиту од насиља у породици:	34	34	Прекршајни суд у Бору: На основу података из Полицијске управе и Прекршајног суда, ПУ је поднео 24 (у 2021.) односно 34 (у 2022.) прекршајних пријава, овај раскорак у броју пријава у 2021. години је или услед грешке у вођењу евиденције или је суд поступао по пријавама трећих лица (грађана).
Изречене санкције због непоштовања Хитних мера за заштиту од насиља у породици.	32	24	Прекршајни суд у Бору није изрицао у свим поднетим пријавама санкцију за кршење Хитних мера. У 2021. години је поступао у 94,12 % пријава док је у 2022. години поступао у 70,59% захтева.
Дм здравља - у хитној служби је 2021. и 2022. год. евидентирано укупно 28 случајева насиља.			
У 2021. и 2022 г. 28			

Слика 1 • Табеларни приказ квантитативних података добијених истраживањем

Квалитативна анализа добијених података: интервјуа са жртвама насиља:

- Период насиља у породици траје (1-5 г) пре пријаве и интервенције заштите;
- Жртве су пријављивале насиље институцијама више пута (2 до 4 пријаве);
- У заједници 7 од 8 интервјуисаних жртава је са 1-5 малолетне деце;
- Насилници свих интервјуисаних жртава били су партнери брачни или ванбрачни, очеви деце;
- Према узрасту жртве су од 17 - 67 година;
-

- Даљи живот са насилником напустиле су 6 од 8 жена а 2 су наставиле заједницу при чему једна и даље повремено доживљава насиље а у друге (67 год) насилник је након можданог инсульта непокретан;
- Обе жртве су више пута пријављивале насиље ПУ, Тужиоцу и ЦСР и увек се након изречених ХИТНИХ МЕРА, које су продужаване насиље настављало, а, друге мере се нису примењиване (осим савета да се разведу, одселе из куће, присиле партнера на лечење од алкохола)...
- Обе жртве биле су стамбено необезбеђене, са кратким апстиненцијама од алкохола и фазама ненасиља, настављале заједницу;
- У 7 од 8 случајева изрицане су само Хитне мере које су продужаване;
- Деца нису засебно разматрана као чланови породице жртава насиља нити су обухватана индивидуалним планом заштите;
- Жртве нису позиване на конференцију случаја, нити на састанак групе за координацију и сарадњу;
- У ЦСР жртве су упознаване са процедуром и правом и упућиване на бесплатну правну помоћ и мере заштите од насиља у породици у складу са проценом;
- За тешке телесне повреде и витално угрожену, једну од жртава хоспитално лечену неурохируршки и неге у интензивној јединици болнице насилник је добио условну казну и забрану приласка жртви, а жртва није добила никакву одштету...
- Насилници половине интервјуисаних жртава били су алкохоличари, корисници психоактивних супстанци (даље ПАС) или са сметњама менталног здравља али нису вештачени и одређиване мере безбедности. У једном случају насиље и даље траје у виду психичког узнемиравања, прогањања и праћења. У другом случају је насиље престало када је насилник засновао нову заједницу (што не значи да је престао са вршењем насиља већ да је преусмерена на другу жртву...

Слабости:

- Већина испитаница је била незадовољна подршком коју је добила од институција и настављањем насиља;
- Недостатком психо социјалне подршке, оснаживања и праћења;
- Након пријаве насиља ни једна жртва никада није поново позивана ради провере да ли се насиље наставило;
- Све испитаница су у фази подршке ишле од једне до друге институције и поново препричавале догађај и доживљавања.
- Ниједна жртва није информисана о поступку нити о својим правима и даљим процедурама, нити је учествовала у одлучивању као жртва већ су други доносили одлуке ...
- Осим жртава са тешким телесним повредама, здравствено збринутих, остале немају поверења у заштиту од институција...

Предлог за унапређење:

- Имати **више поверења у изјаве жртве,**
- Потребна **координација система,**
- **Подршка, оснаживање, осамостаљивање, првенство у запошљавању,**
- **Подршка деци**

Квалитативна анализа добијених података фокус група са грађанима

- Жене знају шта је насиље у породици и у партнерским односима, када је видљиво и изражено - физичко насиље.
- Теже препознају или не препознају као насиље психичко, економско и сексуално.
- Недовољно препознају облике понашања која могу да воде у насиље и то нормализују и оправдавају улогом коју жена има у друштву.
- Не препознају љубомору као насиље (у виду приговора, замерања, љутње осим ако није праћена физичким насиљем и изолацијом чак и оправдавају љубомору у неком виду („љубомора може бити израз љубави мужа према жени ако није претерана“), сматрају да је друштвено прихватљиво да жена буде носилац обавеза у кући и око деце („па у реду је да жена има више послова и обавеза од мужа она је стуб куће, то је њена улога“).
- Да је жена одговорна за партнерске односе па и понашање мушкарца „жена мора да зна како са мушкарцем, да буде мудра, толерантна, да не изазивају и иритирају“.
- Генерално све испитанице осуђују насиље и сматрају неоправданим (декларативно) ипак у даљој дискусији постоје ставови да насиље и може бити оправдано, као начин дисциплиновања „непослушне жене“ (када је жена изазвала својим понашањем нпр. прича, звоца, провоцира)...
- Такође, генерално испитанице немају поверење у систем и не сматрају да систем не може да пружи комплетну заштиту и подршку жртви.
- Спорост институција које „не поступају увек законито (има веза, познанства, корупције“)...
- Казнена политика је слаба и неефикасна.
- Координација и размена између система не постоји. Сваки систем ради за себе.
- У заједници недостају услуге подршке жртвама (Сигурна кућа или привремени смештај за жене, финансијска подршка, помоћ и предност при запошљавању, економско оснаживање, осамостаљивање и друга помоћ“ .
- Медији, у Србији, извештавају о насиљу сензационалистички, описују појединачне случајеве али се не баве узроцима, начину препознавања и пријављивању.
- О сексуалном насиљу се не говори довољно, и не препознаје се као облик насиља у партнерским односима (кривица и одговорност се очекују од жене јер се сматра да су интимни односи њена обавеза и дужност).
- Економска и социјална зависност од партнера, стигма средине отежавају пријаву насиља а рањиве групе (Ромкиње, особе са инвалидитетом, незапослене и стамбено необезбеђене жене) теже препознају насиље и доносе одлуке о напуштању насилника.
- Грађани нису упознати са Локалним акционим планом (ЛАП), активностима и улогама Комисије и Савета за родну равноправност у области насиља и Предлажу покретање програма превенције родно заснованог насиља, праћење ефеката мера, и унапређење родне равноправности.

Ставови имају упориште и у патријархалном моделу „одговорности жене“, подређеној улози и неравноправном положају у односу на мушкарце, што у друштву утичу на ставове и мишљења да се насиље минимизира или оправдава.

Квалитативна анализа интервјуа са пружаоцима подршке - са представницима система

Фокус здравствене службе је искључиво на медицинском збрињавању повреда жртава у хитној служби при чему у етиологији повреда, једино жртва пријављује да је насиље узрок повреде, а након збрињавања повреда пријаве се прослеђују: Полицијској управи и Центру за социјални рад са описом и инструкцијама Министарства.

Уколико је жртва сагласна упућује се и на подршку тиму психијатријске службе.

Слабости:

Координациони састанци се не организују.

Жртве се не прате осим ако се не јаве на заказане контроле;

Од ПУ и ЦСР немају повратне информације о упућеним случајевима нити су укључивани у безбедносну процену ризика.

Мулти секторска сарадња не постоји.

Никада нису присуствовали ниједном састанку групе за координацију и сарадњу при тужилаштву (не знају да таква група постоји и како функционише).

„Лекари су оптерећени великим бојем пацијената, а на жртвама је одговорност да причају о насиљу“.

Нису упознати са Законом о спречавању насиља у породици 2016. год. ко су чланови групе за координацију и сарадњу и како то функционише.

Нису похађали ниједан специјализован тренинг и едукацију у вези са проблематиком, не знају тачно које су процедуре поступања.

Потребе:

- **Континуирана едукација тима, нарочито млађих радника,**
- **Дефинисане интерне процедуре и координација система,**
- **Неопходно је да буду део мултисекторског тима који заједнички поступао у ситуацијама насиља.**
- **Неопходно је кадровско ојачавање стручних радника али и едукација опште јавности, жена генерално и покретање континуираног програма превенције.**

Квалитативна анализа интервјуа са пружаоцима подршке - Центра за социјални рад (ЦСР) Бор

Директор Центра за социјални рад редовно учествује на састанцима Групе за координацију и сарадњу у Општинском јавном тужилаштву (ОЈТ);

Центар пружа психо-социјалну подршку, материјалну помоћ жртвама и упућује на бесплатну правну помоћ, а у одређеним ситуацијама пружа подршку у запошљавању.

О пријави насиља телефоном одмах обавештава Полицијску управу,

Подршка и заштита деце у породици редовне су активности Центра за социјални рад у својству Органа старатељства.

Слабости:

- ЦСР нема посебан Тим за заштиту од насиља и недовољан број стручних радника (због чега је донета одлука да сви стручни радници чине Тим за заштиту од насиља),
- Нема повратних информација од полиције о статусу пријављених од ЦСР,
- У 2021. и 2022. г. нису подношене кривичне пријаве тужилаштву за насиље,
- ЦСР не сматра то својом обавезом (ако већ сама жртва не жели да поднесе кривичну пријаву). Подноси пријаве, уколико процени да постоји насиље, али не одлучује о даљем току поступка).
- ЦСР покреће поступке по службеној дужности уколико је то процена стручне службе...

Квалитативна анализа интервјуа са Основним Јавним тужилаштвом

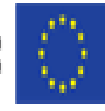
Формирана законом Група за координацију и сарадњу одржава редовне састанке на 15 дана на коме се разматрају све пријаве насиља у породици пријављене у том периоду. Састоји се од **3 стална члана** који чине: јавни тужилац, инспектор за насиље у породици и директор Центра за социјални рад што Тужилаштво подразумева међусекторском сарадњом и оцењује као јако добру, а објашњава „редовним присуством сталних чланова састанцима групе када се читају пријаве случајева - записници Полицијске управе и процењују ризик“.

ОЈТ не препознаје слабости али се идентификују:

Одсуство учешћа представника других сектора на састанцима групе за координацију и сарадњу на које се никада не позивају представници система (здравство, НСЗ, школа, Удружења грађана) као и **жртве насиља** које се **никада не позивају** што се оправдава „великим бројем пријава“ као и да је основна улога Тужилаштва репресивна...

Не предлаже се изрицање заштитних мера од насиља у породици „с обзиром да се тужбе плаћају а Тужилаштво не може да сноси трошкове“...

Не предлаже мере обавезног лечења ”од алкохола, ПАС, лица са сметњама менталног здравља” (истраживања показују да је у великом броју случајева, алкохол ”окидач” који доприноси насиљу у породици као и да је међу насилницима значајан број зависника од алкохола, ПАС и лица са сметњама менталног здравља).

Предлози:

Нема посебне предлоге који би се односили на унапређење системске подршке жртвама осим економског оснаживања жена како и ”искључиво види превенцију кроз запошљавање жена жртава насиља”

Идентификација кључних проблема/потреба институција за интервенцијом

Недовољна информисаност о насиљу, препознавање насиља, недостатак мулти секторске сарадње и размене информација, непознавање показатеља високог ризика од смртог исхода;

Изостанак процене безбедносних ризика, изостанак механизма за праћење изречених мера заштите, као и недовољних кадровских, техничких и других капацитета и знања у систему заштите жена од насиља.

Институције и ако формално умрежене, у пракси су нефункционалне, неповезане и без међусобне комуникације унутар мреже.

Недостају повратне информације, координација, евалуација и нема јединствене методологије приступа чиме се жртва додатно виктимизира и удаљава од решења.

Недовољна је или површна информисаност о људским правима, забрани насиља и начину заштите.

Жртве често и не препознају насиље, а **грађани нису довољно осетљиви и не реагују.**

Насиље у интимним партнерским везама младих се не препознаје,

Остали сектори нису довољно препознати и укључени у обезбеђивање интегрисаног одговора на насиље према женама.

Број пријављених случајева насиља Полицијској управи је једнак броју изречених хитних мера. Да ли полиција врши процену ризика или сваку пријаву процењује као насиље и изриче хитне мере?

Питање је да ли су све пријаве биле основане и да ли је процена ризика адекватна?

Да ли је у свим пријављеним случајевима било потребно изрећи Хитну меру као вид превенције коју изриче дежурни полицајац што у даљем поступању има проблеме којим се Тужилаштво и Центар затрпавају пријавама које се, можда, добром проценом

не би регистровале као насиље (у „мору“ пријава односно хитних мера, Тужилаштво не може да се бави озбиљнијим случајевима). Такође, проблем лажног пријављивања и злоупотребе Закона (уколико полиција не врши квалитетну процену);

Некада и сами насилници пријављују насиље да би себи обезбедили алиби...које касније користе у судским поступцима (поверавању деце, деоби заједничке тековине)...

Хитне мере се изричу и у ситуацијама када се понављају пријаве и када је очигледно да претходно изречена Хитна мера није дала резултат. Ово указује да је процена ризика лоша чим се насиље понавља а Хитне мере нису сврсисходне.

Подаци указују на лошу процену ризику и примену мера које нису адекватне, а тужилаштво не користи друге мере и не изриче мере обавезног лечења и одвикавања од алкохола, ПАС, обавезно лечење лица са сметњама менталног здравља које су у вези са насилничким понашањима и значајне за спречавање насиља / рецидива.

Индивидуални план се доноси на Групи за координацију и сарадњу али предвиђају претежно рад Центра

С обзиром на број поновљених случајева насиља и података ОЈТ и ЦСР закључује се:

- ✓ Да се не користе све надлежности институција већ се препуштају жртвама насиља да саме себе штите а надлежне институције не покрећу поступке по службеној дужности.
- ✓ Да ЦСР и тужилаштво нису покренули ниједну тужбу за заштиту од насиља у 2021. и 2022.год. и да жртве не учествују у изради индивидуалних планова заштите, да се жртве, након пријављеног насиља и спроведене процедуре не позивају нити проверају ефекти мера и не ради се евалуација изречених мера.
- ✓ Жртве су оснаживане ванинституционално осом ЦСР на и пружана психолошка подршка што је и предвиђено индивидуалним планом ...

Подаци указују на мали број оптужних предлога у односу на укупан број првих и поновљених пријава, на основу података из Основног Суда у 2021. (12). и 2022. (23) док су све изречене мере Суда по тужбама физичких лица.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Препорука за унапређење постојеће политике:

1. **Израда Програма превенције** неопходан за спречавање родно заснованог насиља, укључење грађана за благовремено информисање о људским правима, забрани насиља и начину заштите;
2. **Формирање стручног тима при Комисији за родну равноправност** за праћење и анализу ефеката примене постојећих мера и међусекторске координације у процесу заштите родно заснованог насиља у породици и партнерским односима.
3. **Спровођење акција превенције**, информисање, укључење грађана, извештавање, праћење и кориговање активности у одговору на потребе. Подизање свести о вредностима облика ненасилног понашања и стварање подстицајног окружења за родну равноправност у Бору, унапређење безбедности грађана у заједници са родног аспекта и живота у породици.

И ако је проблем успешно перципиран и формирана Комисија за родну равноправност као стално тело Скупштине града Бора, усвојени документи се не примењују у области заштите од насиља. Не постоји тим стручњака за поменути област, програм превенције, анализа и праћење остварења примењених мера и не постоји међусекторска координација, а насиље се повећава са великим бројем рецидива (табела-подаци МУП-а Бор).

Изоостаје акција и примарни програм превенције, а жртве нису укључене у поступак и доношење одлука, често и не препознају насиље, **а грађани недовољно информисани нису осетљиви и не реагују на различите облике насиљ; Насиље у партнерским везама, у односима младих се и не препознаје...**

Институције, иако формално умрежене у борби против насиља, у пракси су нефункционалне, неповезане и без комуникације унутар саме мреже. Недостају повратне информације, евалуација и нема јединствене методологије приступа чиме се жртва додатно виктимизира и удаљава од решења.

Постојећи тимови за подршку жртвама нису сви прошли едукацију о насиљу и заштити, а организације цивилног друштва нису укључене.

Постоји потреба:

- Да се унапреди свеобухватна процена безбедносних ризика жртава изложених насиљу у партнерским односима, укључујући ризике да се насиље пренесе на децу, или одвија преко деце;
- Да се на Групи за координацију и сарадњу при Јавном тужилаштву **посебно третирају малолетна деца као жртве насиља и бави њиховом заштитом;**
- С обзиром да Породични Закон прописује и посебна овлашћења јавног тужиоца (поред Центра за социјални рад) може поднети тужбу за заштиту права детета и за вршење односно лишење родитељског права што се у пракси не примењује.
- На састанку групе за координацију и сарадњу **доносити индивидуални план заштите и подршке** (према индивидуалним потребама појединачних случајева) за безбедност, заустављање и/или спречавање и рецидивизма, заштите права жртве, упућивање на психо социјалну подршку, оснаживање и формирати групе помоћи до самопомоћи са активностима усмерене јачању и осамостаљивању жртава.
- У плановима индивидуалне заштите предвидети покретање кривичног, прекршајног поступка или поступка за мере заштите (чије трајање може да буде до годину дана и дуже), и да садржи конкретне мере, ко је задужен за њихово извршење, рокове, како ће се пратити ефекти мера и позитивне промене.

ЗАКЉУЧАК

Сумирање кључних налаза истраживања

На основу података закључује се да се насиље у породици скоро искључиво третира на основу Закона о спречавању насиља у породици а који пре свега има превентивни карактер (изричу се Хитне мере, које се продужавају на 30 дана) али се недовољно примењују Кривични и Породични закон.

Институције не препознају друге законске надлежности како би делотворно заштитиле жртву. У пракси се примењују исте мере и у случајевима када није целисходно - у ситуацијама поновних пријава и континуираног насиља односно злостављања жртве, где постоји образац моћи и контроле, где постоје у породици и деца, где је насилник алкохоличар, зависник од ПАС или има друге сметње менталног здравља.

Подаци указују да је број оптужних предлога мали у односу на укупан број пријава за насиље и у односу на број поновљених пријава насиља на основу података из Суда (2021. год. 12 а 23 у 2022. год) скоро дупло више док су све мере које је суд изрекао (мере за заштиту од насиља у породици) биле по тужбама физичких лица.

Процена ризика и израда индивидуалног плана заштите и подршке жртви представљају најзначајније и најделотворније мере за безбедност и заштиту жртве од изложености насиљу, али изостаје ефикасна заштита жртава

Уколико Јавни тужилац не покрене кривични поступак или се не примене друге мере грађанско правне заштите насилник, оснажен чињеницом да је примена насиља легална и легитимна, може поновити насиље што се најчешће и дешава, и то у виду који изазива теже последице по жртву и обесхрабрује је да поново тражи помоћ.

Због тога већина жртава нема поверење да ће је институције заштити и после неколико неуспелих покушаја да добије заштиту, више и не пријављује.

Ова анализа је настала у оквиру пројекта Београдске отворене школе „Дијалог промена“, који се спроводи уз финансијску подршку Европске уније. „Ставови и мишљења ауторки, изнети у овој анализи, не представљају званичне ставове Европске уније, ни Београдске отворене школе, и за њих су искључиво одговорне ауторке”.

